

Ο Ιω. Μεταξᾶς Κυβερνήτης.

Ιωάννης
Μεταξᾶς

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΤΟΥ
ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

* * *

1933-1941

Η ΤΕΤΑΡΤΗ ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ
Ο ΠΟΛΕΜΟΣ 1940-1941

• Επιμέλεια: ΦΑΙΔΩΝ ΒΡΑΝΑΣ

I K A P O S
1960

1941

ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΤΑΞΙΔΙΟΥ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1941

Κηφισιά

1 Ιανουαρίου, Τετάρτη — 66η ήμέρα

Άντι τελετῆς συγκινητική δέσης. Κατάνυξις — ἀπλότης — ταπεινοφροσύνη. Νεολαία παράταξις.— Ξεκούρασις.— Εφοδιασμὸς τακτικός. Νέα στάσιμα. Θεραπεία κρυοπαγημάτων. Αντιμετώπισις.— Ανήσυχο τηλεγράφημα Κόλλα Βουκουρεστίου διὰ συγκεντρώσεις Γερμανικοῦ στρατοῦ εἰς Ρουμανίαν. Αναχώρησις Φίλωφ διὰ Βιέννην. Πολὺ ύποπτον.

“Ησυχο βράδυ.— Φλώρινα καλὸς καιρός.— Συμμαζεύμεθα εἰς ὑπόγειον γραφεῖον.

2 Ιανουαρίου, Πέμπτη — 67η ήμέρα

“Η ἐνίσχυσις τῆς Γερμανίας εἰς τὴν Ἰταλίαν δι’ ἀεροπορίας. “Ωστε ἐγγίζει τὸ τέλος;— Παράστασις Rex Ἀγγλῶν καὶ Ἐλλήνων. Ατελείωτη Μουσσολινιάς.

ΑΠΟ ΤΟ ΤΕΤΡΑΔΙΟ ΤΩΝ ΣΚΕΨΕΩΝ

Μόνον δέ κίνδυνος δέ μεγάλος, δέ βαθύς, δέ τρομερός, ἀνοίγει τὰ μάτια διάπλατα στὴν ἀλήθεια.

Κηφισιά, 2 Ιανουαρίου 1941

Οἱ Ἀγγλοι ἔμεινανε μόνοι στὸν ἀγῶνα, ὅστερα ἀπὸ τὸ πέσιμο τῆς Γαλλίας. Καὶ ἔφθασαν δύο δάχτυλα ἀπὸ τὸν γκρεμνό. Καὶ μόνον ἔτσι ἔγιναν καθαροὶ οἱ σκοποὶ τους. Μόνον ἔτσι ἔφυγεν ἡ σκουριὰ ἀπὸ τὸ μέταλλο ποὺ ἦταν καμωμένοι.

Κηφισιά, 2 Ιανουαρίου 1941

Δὲν πρόκειται δὲν δέ Χίτλερ καὶ δέ Μουσσολίνι ἔξεκίνησαν ὅταν πρωτανέβηκαν ἀπὸ μιὰ καθαρὴ καὶ τίμια ἰδεολογία. Αὐτὸ μπορεῖ. Τὸ ζήτημα εἶναι δὲν ἔκρατήσανε αὐτὴ τὴν ἰδεολογία στὴν ἔξελιξι τοῦ ἀγῶνα. “Αν τὴν κρατήσανε, δὲν ἔμεινε αὐτὴ ἡ σημαία τους στὸ κάθε τους βῆμα, τότε δέ ἀγῶ-

νας τους ἦτανε καὶ ἔμεινε ἰδεολογικὸς καὶ μεγάλος. “Αν δὲν τὴν κρατήσανε, δὲν δὲν ἔμεινε ὄρθη καὶ σημαία τους, τότε ἦτανε ἔξ ἀρχῆς φευτιά, μόνο χρήσιμη γιὰ νὰ γελάσουν τοὺς λαούς τους. Εκτὸς καὶ δὲν ἦτανε καὶ οἱ λαοὶ τους σύμφωνοι στὸ βάθος μὲ τὴν φευτιά.

Λοιπὸν στὸ ζήτημα τῆς Ἐλλάδος ἀποδείχθηκε ἡ φευτιά καὶ τῶν δύο. Πρῶτα φυσικὰ τοῦ Μουσσολίνι. Καὶ δεύτερα τοῦ ἄλλου.

‘Η Ἐλλὰς ἔγινε ἀπὸ τῆς 4ης Αύγουστου Κράτος ἀντικομμουνιστικό, Κράτος ἀντικοινοβουλευτικό, Κράτος ὀλοκληρωτικό, Κράτος μὲ βάσι ἀγροτική καὶ ἐργατική, καὶ κατὰ συνέπεια ἀντιπλουτοκρατικό. Δὲν εἶχε βέβαια κόμμα ἴδιαίτερο νὰ κυβερνᾶ. Άλλα κόμμα ἦτανε δῆλος δ Λαός, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς ἀδιόρθωτους κομμουνιστὰς καὶ τοὺς ἀντιδραστικοὺς παλαιοκομματικούς.

‘Ἐπομένως, δὲν δέ Χίτλερ καὶ δέ Μουσσολίνι ἀγωνιζότανε πραγματικὰ γιὰ τὴν ἰδεολογία ποὺ ὑψώνανε γιὰ σημαία, ἔπρεπε νὰ ὑποστηρίζουν παντοῦ τὴν Ἐλλάδα μὲ δῆλη τους τὴ δύναμι. Ακόμα καὶ νὰ ἀνεχόντανε δὲν τὰ ἀκμεσα συμφέροντα ἥ καὶ ἥ ἀνάγκη ἀπὸ τὴ γεωγραφική της θέσι ἔφερνε τὴν Ἐλλάδα κοντὰ στὴν Ἀγγλία. Λοιπόν, τὸ ἐναντίον, ἡ Ἐλλάδα ἔμεινε μακριὰ ἀπὸ τὴν Ἀγγλία — ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀπαραίτητη καὶ ἀλλοιῶς ἀναγκαῖα φιλικὴ σχέση. ‘Η Ἐλλάδα καμιὰ βοήθεια οὔτε ἔδωσε οὔτε ὑπεσχέθη εἰς τὴν Ἀγγλία.

‘Ἐπομένως ἥ Ἰταλία, ποὺ ὠστόσο ἀνεγνώριζε τὴν συγγένεια τοῦ Ἐλληνικοῦ καθεστῶτος πρὸς τὸ δικό της, ἔπρεπε νὰ εἴναι φιλικώτατη πρὸς τὴν Ἐλλάδα, εἰλικρινὰ καὶ πιστὰ φιλικώτατη. Καὶ δῆλως ἦτανε ἔχθρική. Ἀπὸ ἔξ ἀρχῆς ἔχθρική. Καὶ στὸ τέλος ἔπεζή τησε νὰ τὴν κατακτήσῃ καὶ τὴν ὑποδουλώσῃ.

Γιὰ τὸν Χίτλερ τὸ πρᾶγμα δὲν εἴναι καὶ τόσο φανερό. Βέβαια δὲν περίμενε κανένες νὰ μεταχειρίζότανε βίᾳ ἀπάνω στὴν Ἰταλία γιὰ νὰ τὴν σταματήσῃ. Άλλα περίμενα, ἔγῳ τουλάχιστον, δὲν θὰ εἶχε εὐθὺς ἔξ ἀρχῆς ξεπουλήσει τὴν Ἐλλάδα στὴν Ἰταλία σὰν νὰ ἦτανε ἀψυχο ἀντικείμενο καὶ χωρὶς ἀξία μάλιστα. Επομένως καὶ αὐτὸς πηγαίνει, σχετικὰ μὲ τὴν Ἐλλάδα, στὴν κατηγορία τοῦ Μουσσολίνι.

Λοιπὸν καὶ δέ Μουσσολίνι καὶ δέ Χίτλερ ἀπέναντι τῆς Ἐλλάδος δὲν ὀδηγήθηκαν ἀπὸ κανένα ἀπὸ τὰ ἰδεολογικὰ ἐλατήρια ποὺ ὑψώνανε ὡς σημαία τοῦ ἀγῶνα των. Τὸ ἐναντίον, κτυπῶντας τὴν Ἐλλάδα, κτυπούσανε τὴ σημαία αὐτῆς. Ωδηγηθήκανε λοιπὸν ἀπὸ ἄλλα ἐλατήρια, ποὺ αὐτὰ ἦτανε τὰ βαθιὰ καὶ πραγματικὰ ἐλατήρια.

Τί ἔζητοῦσε ἥ Ἰταλία; Νὰ κατακτήσῃ τὴν Ἐλλάδα γιὰ νὰ ἀναστήσῃ τὴ Ρωμαϊκὴ Αύτοκρατορία στὴν Μεσόγειο. Ή κατάκτησι ἦτανε τὸ ἐλατήριό της. Δηλαδὴ ἔκανε ἔκεινο γιὰ τὸ ὅποιο κατηγοροῦσε τὴν Ἀγγλία. “Αν ἥ Γερμανία εἶχε πραγματικὴ ἰδεολογικὴ σημαία, ἀφήνω ποὺ δὲν ἔπρεπε νὰ παραδώσῃ τὴν Ἐλλάδα εἰς τὴν Ἰταλικὴ κατάκτησι, ἀλλὰ καὶ δὲν αὐτὸ τὸ ἐσκέπαζε ἀπὸ κάτου ἀπὸ τὸν μανδύα τῆς ἀπλῆς Ἰταλικῆς ἐπιρροῆς, δὲν

ἔπρεπε ἀσφαλῶς νὰ ἀφήσῃ τὴν Ἰταλία νὰ τὴν κατακτήσῃ, δὲν ἔπρεπε διὰ παντὸς τρόπου. Ἀλλέως ἔπειτε ἡ σημαία τοῦ ἀγῶνος τῆς.

Καὶ δμως τὴν ἄφησε, καὶ δχι μόνον τὴν ἄφησε, ἀλλὰ καὶ μᾶς φοβερίζει κάθε μέρα ἔμμεσα. Τὸ δτι δὲν μᾶς κήρυξε τὸν πόλεμο, αὐτὸ δὲν εἶναι ἐπιχείρημα, πρῶτα γιατὶ μᾶς φοβερίζει ἔμμεσα κάθε μέρα πῶς θὰ μᾶς τὸν κήρυξη ἀν δεχθοῦμε ἀπὸ τοὺς "Ἀγγλους ἀποτελεσματικώτερη βοήθεια, καὶ ἔπειτα γιατὶ γιὰ νὰ μᾶς πολεμήσῃ θὰ μεταφέρῃ τὸν πόλεμο στὰ Βαλκάνια, καὶ αὐτὸ δὲν τὴν συμφέρει.

Γιὰ νὰ ἐνεργήσῃ ἔτσι ἡ Γερμανία ἀπέναντι μᾶς, θὰ πῆ δτι καὶ αὐτὴ σχετικὰ μὲ τὴν Ἐλλάδα ὁδηγεῖται δχι ἀπὸ τὰ ἐλατήρια τῆς ἰδεολογικῆς της σημαίας, ἀλλὰ ἀπὸ ἄλλα. Καὶ αὐτὸ εἶναι, δπως φαίνεται καθαρὰ στὸ "Ἐλληνικὸ ζήτημα, ὃ σκοπὸς νὰ κρημνίσῃ τὴν Ἀγγλικὴ Αὐτοκρατορία καὶ νὰ κληρονομήσῃ τὰ ἐρείπια τῆς.

"Ἐπαναλέγω: Μπορεῖ ἡ Γερμανία πρῶτα καὶ ἡ Ἰταλία ὕστερα νὰ ἀρχισαν μὲ καθαρὰ ἰδεολογικὰ ἐλατήρια φαινομενικά, καὶ νὰ καταλήξανε εἰς καθαρώτατα καταχτητικὰ καὶ συμφεροντολογικά. Καὶ αὐτὸ ἀποδείχνει δτι καὶ τὰ τελευταῖα ἥσαν τὰ βαθύτερα, καὶ ἐπομένως τὰ πραγματικά, καὶ ἐπομένως τὰ πρῶτα μόνον φαινομενικά καὶ κατὰ συνέπειαν φεύτικα, καὶ κατὰ συνέπειαν γιὰ ἔξαπάτηση τῶν λαῶν τους καὶ τοῦ κόσμου.

"Ωστε καὶ ὃ ἀντικομμουνισμός τους φεύτικος, καὶ ἡ ὀλοκληρωτικότητά τους ἡ κρατικὴ φεύτικη, καὶ ὃ ἀντικοινοβουλευτισμός τους φεύτικος, καὶ ἡ ἀντιπλουτοκρατία τους φεύτικη, καὶ δ, τι ἄλλο παρόμοιο φεύτικο. "Αληθινὸ δὲ εἶναι ἔνας διψασμένος ἴμπεριαλισμός. Αὐτὸς γιὰ τὸν ὄποιον κατηγοροῦνται τοὺς "Ἀγγλους.

Τώρα γιατὶ μεταχειριστήκανε αὐτὴ τὴν φεύτικη σημαία καὶ τὴ βαστᾶνε ἀκόμα; Γιατὶ ἔχει πέρασι στοὺς λαούς τους. Λοιπὸν οἱ λαοὶ τους εἶναι πιὸ ἰδεολόγοι ἀπὸ τοὺς ἀρχηγούς τους; Τότε γιατὶ τὴν καταρρίπτουν οἱ ἀρχηγοὶ τὴ σημαία τους στὴν Ἐλληνικὴ ὑπόθεσι καὶ σηκώνουν καθαρὰ τὴν ἄλλη; Δὲν φέρνει αὐτὸ ἀντίδρασι στοὺς λαούς των; "Η μήπως μὲ τὴ σημαία τῆς καταχτῆσεως ζητοῦν νὰ τοὺς κερδίσουν; Τότε καὶ οἱ λαοὶ εἶναι δμοιοι μὲ τοὺς Ἀρχηγούς;

Ζητήματα ποὺ θὰ λύση τὸ μέλλον.— Γιατὶ πρέπει νὰ δικαιολογηθῇ καὶ ὃ φόνος τόσων ἄλλων μικρῶν Κρατῶν!

Μιὰ φορὰ εἶναι δχι μόνον μωρὸς ἀλλὰ καὶ κακόπιστος ὃ "Ἐλληνας ποὺ πιστεύει ἀκόμα τώρα πλέον, μὲ αὐτὰ ποὺ βλέπουμε γύρω μᾶς, σὲ ἰδεολογίες τοῦ Χίτλερ καὶ πολὺ περισσότερο τοῦ Μουσσολίνι. Εἶναι μεγάλοι ἄνθρωποι ἀλλὰ χαμηλοί, πολὺ χαμηλοί. Οὕτε σὲ γερμανικὲς ἰδεολογίες καὶ ρωμαντισμούς. Ἰταλικὲς δὲν ὑπάρχουνε.

Κηφισιά, 2 Ἱανουαρίου 1941

3 Ἱανουαρίου, Παρασκευὴ — 68η ἡμέρα

Παπάγος κατὰ Παπαδήμα. Παπαδήμας κατὰ Παπάγου. Ἀποστολίδης νὰ πῶ στὸ μέτωπον — κατάστασις κρισιμωτάτη — ἀγρίεψα μὲ δλους. Κατὰ βάθος τίποτε.— Ἀρχίζω μὲ ἔνα καὶ τὸν συνεφέρω, ἔως δτου τὸ βράδυ τακτοποιῶ δλους.— Πλήγη Ἀποστολίδη, τὸν ὄποιον, ἀφοῦ ξετίναξα, τὸν ἄφηκα. Κατώρθωσα μὲ τέχνη νὰ μὴ παύσῃ ἡ ἐπίθεσις ἔστω καὶ περιωρισμένη ἔως δτου συμπληρωθῆ ὃ ἐφοδιασμὸς καὶ τακτοποιηθῆ ἡ ἀνασυγκρότησις τοῦ Στρατοῦ — δπότε ἔξορμησις.— Ἀλλὰ τὶ μικροπρέπεια. Ὁμοιογῶ Παπαδήμας ἀνώτερος. (Α π ψ ε) Μὲ πολλὴ τέχνη καὶ μὲ πολὺ κόπο τοὺς συνέφερα. Νὰ βάλουν δλα κάτω καὶ τὶς φιλοτιμίες των.— Καιρὸς ἄριστος, ἐφοδιασμὸς τακτοποιεῖται.

4 Ἱανουαρίου, Σάββατον — 69η ἡμέρα

Πολεμικὸν Συμβούλιον. Ἔγώ — Παπαδήμας — Παπάγος — Turle — Haywood — Dalbiac.— Ἐκέπομεν δληγη τὴν κατάστασιν. Ζητοῦμεν ἀεροπορικὴν βοήθειαν πρὸς συνεχῆ καθημερινὴν προσβολὴν Αὐλῶνος καὶ Δυρραχίου, ἵνα ἐμποδισθῇ ἡ ἀφίξις Ἰταλικῶν ἐνισχύσεων. Καὶ καμιὸν διὰ νὰ προχωρήσωμεν. Ἀδριστοὶ ἀπαντήσεις. Βοήθεια ἀεροπορικὴ ἀμφιβολος. Καμιὸν τὰ 200 ἀκόμη Γιβραλτάρ — Τὰ 300 ἔξηνεμίσθησαν. Μᾶς ἐγκατέλειψαν; Χάριν ἀγῶνας Ἀφρικῆς; Τί θὰ κάμωμεν; — Θὰ τὰ βγάλωμεν πέρα! Ἀλλὰ μὲ τὶ ἀγῶνας καὶ ποίας θυσίας!

Τηλεγράφημα Λέγγερη Βερολίνον¹. Συγκέντρωσις Γερμανικοῦ στρατοῦ περιφέρειαν Ἀράδ — Σζεγκεδίν — Τοῦρο Σεβερίνου. Ἀρχισε. 12 μεραρχίες. Κατὰ Γιουγκοσλαντίας; Διὰ νὰ ἀφήσῃ διάβασιν πρὸς Θεσσαλονίκην; "Ωστε ἐναντίον μᾶς; Τί ἄλλο δύναται νὰ εἶναι; Καὶ τότε ἔξηγοῦνται προειδοποιήσεις Γερμανῶν διὰ Ραγκαβῆ, τελευταῖαι χθεσιναὶ διὰ "Ανγκερερ πρὸς Διάδοχον — καὶ διὰ πατρός της πρὸς Φρειδερίκην, νὰ ὑποταχθῶμεν εἰς Χίτλερ! — Καλλίτερα νὰ πεθάνωμεν².

Ἄλλὰ τὶ λύπη δλα αὐτὰ νὰ πᾶνε χαμένα!

Θὰ ἀφήσουν οἱ Σέρβοι; Καὶ θὰ ἀντιταχθοῦν οἱ Τοῦρκοι; Ἀπὸ τοὺς Σέρβους ἔξαρτάται τὸ πᾶν! — Τηλεγράφημα Ρωσσέτην νὰ ἐρωτήσῃ. Τηλεγράφημα Ραφαήλ νὰ βοιδοσκοπήσῃ. Τηλεγραφήματα δύο εἰς Σιμόπουλον

1. Ἀνδρέας Λέγγερης, Συνταγματάρχης, Στρατιωτικὸς Ἀκόλουθος Πρεσβείας Βερολίνου.

2. Στὸν Ἀλέξ. Ραγκαβῆ, Πρεσβευτὴ μᾶς στὸ Βερολίνο, ποὺ συνιστοῦσε νὰ ζητήσουμε τὴν παρέμβασι τοῦ Χίτλερ στὴν Ἐλληνοϊταλικὴ διένεξη, ὃ Μεταξᾶς ἀπαντοῦσε τὴν 4η Ἱανουαρίου μὲ τὶς τρεῖς ἀκριβῶς λέξεις τῆς ἐγγραφῆς: «καλύτερα νὰ ἀποθάνωμεν».

νὰ ἔρωτήσῃ. Δεύτερον ἐντονώτερον πρὸς Ἡντεν καὶ ὅπως οὕτος ἔρωτήσῃ καὶ τοὺς δύο¹.

Συνεννόησις δίς μὲ Πάλαιρετ. 2α ἐντονωτέρα τηλεφωνική. Τηλεφωνικὴ μὲ Ρωσσέτην. Ἀμφιβάλλει διὰ στάσιν Σέρβων. Αὔριον θὰ ἀπαντήσῃ.—Στοῦ Θεοῦ τὸ χέρι!—“Ολα γυρίζουν στὸ κεφάλι μου. Ἀλλὰ ἀτάραχος!—Ἄπδ ‘Αγγλους ἐγκατάλειψις, ἀπὸ Γερμανούς ἐπίθεσις.—‘Ο χειμῶνας ἀπειλητικός.—Θάρρος! Θάρρος! *Ας πέσουμε σὰν ἄνδρες.

5 Ἰανουαρίου, Κυριακὴ — 70η ἡμέρα

Ἐλαφρὸς χειμῶνας. Συννεφιά.—Φέρνουν τὰ καθίσματα τοῦ κήπου. Τί ὥραια ποὺ εἰναι.—Πόσον εἴμαι μακριὰ ἀπὸ κάθε ἡδονὴν τῆς ζωῆς!—Θὰ μᾶς συγχωρήσῃ ὁ Θεὸς (δύο λέξεις σβησμένες) τὸ 1915; Φταῖμε δῆλοι! καὶ ὁ Βενιζέλος ἀκόμα!—Τώρα αἰσθάνομαι πόσο ἔφταιξα!—Βράδυ Ρωσσέτης τηλεφωνικῶς. Σέρβοι οὐδεμίαν ἀπόφασιν—μισά·μισά.—“Ἀλλαι εἰδήσεις. Γερμανικὴ εἰσβολὴ λέγουν διὰ Βουλγαρίας. Πρέσβεις Ρωσίας, Βελιγράδι, Σόφια, “Αγκυρα εἰς Μόσχαν.—Πτῶσις Μπάρντιας².—Διαφαίνονται ἔλπιδες; “Ἐχω τὸ αἰσθημα δῆτι κάτι διαφαίνεται. Μιὰ φορὰ ἔχω τὴν ἀπόφασιν νὰ ἀγωνισθοῦμε μέχρις ἐσχάτων.—Καλὸς καιρός.—‘Ησυχία εἰς τὸ μέτωπο. “Ολοι στὶς θέσεις των. ‘Ομόνοια δλων.—Θεέ μου, γεννηθήτω τὸ θέλημά σου.

6 Ἰανουαρίου, Δευτέρα — 71η ἡμέρα

“Ολην τὴν ἡμέρα τὴν χθεσινὴ ἀγωνία. Πρὸς βράδυ χωρὶς λόγο κάποια αἰσιοδοξία συναίσθηματική. Τὴν νύχτα γαλήνη καὶ συναίσθημα χαροποιόν. ‘Ονειροπολήματα περίεργα καλῆς διευθετήσεως ἀλλὰ καὶ μέχρις εἰρήνης εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Μεσόγειον — ἀνόητα — ἀλλὰ περίεργα. Τώρα τὸ πρωτὸ τὸ συναίσθημα τὸ καλὸ ἐπιμένει. Εἶναι 11 πρωτ., ἀκόμα δὲν κατέβηκα ‘Αθήνας διὰ νὰ μάθω. Τὰ σημειώνω δπως καὶ ἄλλοτε, γιατὶ ὑποπτεύω δῆτι εἶναι τηλεπάθεια. — 79 - 16 - (53) 0.47 - 1.34.

*Απόγευμα 4^{1/2}.—Γιὰ τὴν ὥρα τίποτε.—Τηλεγράφημα Ρωσσέτη δχι

1. Τὸ τηλεγράφημα τοῦ Μεταξᾶ πρὸς Σιμόπουλον, γιὰ τὸν ᩩντεν, ἵτο συντεταγμένο δῶς ἔξῆς: «Παρακαλῶ ἴδατε ᩩντεν καὶ ἐκθέσατε εἰς αὐτὸν σοβαρώτατον κίνδυνον ποὺ γεννοῦν διὰ τὰ Βαλκάνια αἱ πρὸς αὐτὰ συγκεντρώσεις γερμανικῶν στρατιωτῶν δυνάμεων. Εἰς περίπτωσιν ἐπιθέσεως ἡ ‘Ελλὰς ἡ ἀστραπὴ τοῦ θαύματος μέχρις ἐσχάτων». (Λευκὴ Βίβλος, ἔκδοσις 1942, Β. Παπαδάκη: ‘Ἡ χθεσινὴ καὶ ἡ αὐριανὴ Ἑλλὰς σελ. 308, καὶ Διπλωματικὴ ἴστορία σελ. 132 - 133. Βλέπε στὸ διό σύγγραμμα καὶ τὶς παράληξες διαπραγματεύσεις τῶν Γιουγκοσλαύων μὲ τοὺς Γερμανούς γιὰ τὴν παράδοσι σ’ αὐτοὺς τῆς Θεσσαλονίκης).

2. Πόλις τῆς Λιβύης. ‘Ἡ ἐπίθεσις τοῦ Οὐέιβελ εἶχε ἀρχίσει τὴν 9. 12. 40. Τὴν 20 Ἰανουαρίου ἔπεισε τὸ Τουμπρούκ καὶ τὴν 7 Φεβρουρίου ἔληξε ἡ ἐπιχείρησις, μὲ τὸν ὀλοκληρωτικὸ σχεδὸν ἐκμηδενισμὸ τῆς στρατιᾶς Γκρατσιάνι. ‘Ἡ ἀντεπίθεσις Ρόμπελ ἀρχίσει μόλις τὴν 31 Μαρτίου 1941.

εὐχάριστον διὰ τὴν στάσιν τῆς Γιουγκοσλαύας. Πάλιν δχι ἀκόμα ἔναρξις πραγματοποιήσεως ἐκ μέρους Γερμανῶν. Νίκη Μπάρντια δὲν φαίνεται νὰ ἔχῃ συνεπείας ἀμέσως. Αἱ ἐλευθερούμεναι ‘Αγγλικαὶ δυνάμεις πολὺ μικραῖ.

Τὸ θάρρος δὲν μὲ ἀπολεῖπε. ‘Αλλὰ εἰναι βαρὺ τὸ ποτήριον — Θεέ μου.—Ἐτοιμάζω ἐπίκλησιν ἰδικήν μου πρὸς τὸν Παῦλον τῆς Σερβίας.—Βράδυ ἀργά. Γιὰ τὴν ὥρα τίποτε. Οὔτε νέα ἀνησυχία.—Νύχτα δὲν Ρωσσέτης εἰδοποιεῖ τηλεφωνικῶς δῆτι Σέρβοι δὲν μᾶς δίδουν τὰ ὑποσχεθέντα πυρομαχικά (Παπαδήμας μοῦ λέγει δῆτι δὲν μᾶς κάνει ζημία). Τρομοκρατημένοι.—‘Απόγευμα στρατιωτικὸς ἀκόλουθος Σερβίας συντ. Κέλερ ἐπανέλαβεν ἐνώπιον Παπάγου δῆτι κατὰ ἔλευσίν του — (18 Δεκεμβρίου)—μοῦ ἐδήλωσεν ἐκ μέρους Πέτερ Πέσιτς (‘Τύπουργ. Στρατ.) δῆτι δὲν θὰ ἐπιτρέψουν εἰς κανένα, οὔτε ‘Ιταλόν, οὔτε Γερμανόν, οὔτε ‘Αγγλον νὰ παραβιάση ἔδαφός των.—‘Αλλὰ ἀπὸ τότε ἔως τώρα! (λέω ἔγω).

7 Ἰανουαρίου, Τρίτη — 72α ἡμέρα

Τὶ ἀγάπη μοῦ ἔχουν δῆλοι! Καὶ ποῦ νὰ τὰ περιγράψω δλα τὰ δείγματα τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀφοσιώσεως.—‘Αλλὰ ἔγω δὲν ύψουμαι μένω ταπεινὸς καὶ μόνοι μεγάλοι εἰναι δὲν Θεὸς καὶ εἰς τὴν Ἐλλάδα δὲν Λαός της.

8 Ἰανουαρίου, Τετάρτη — 73η ἡμέρα

Λοιπὸν τὰς 5 Ἰανουαρίου ἀπόπειρα κατὰ Mussolini, τηλεγραφεῖ δὲν ξαβῆς! Τὸ συναίσθημά μου! “Αν ἔβγη ἀληθινό. Σήμερα γαλήνη ψυχῆς.—‘Απὸ παντοῦ μηνύματα καλά.—‘Ασχολίαι μὲ τὸ σπίτι — ‘Ιωάννα ἀδιάθετος. Τίποτα νέο περὶ Μουσσολίνι.—Ἐναρξις ἐπιθέσεως Δευτέρα. Αὔριον φεύγει Παπάγος.—Περὶ Γερμανῶν τίποτε νεώτερον.—Γιουγκοσλαύοι φαίνονται ἀποφασισμένοι ἀντιστοῦν.—Βούλγαροι μᾶλλον πλέον σθεναροὶ εἰς οὐδετερότητα.—Προσπάθειαι Μαυρούδη καὶ Μελᾶς δπως μὲ πείσουν εἰς ἀνακοινωθὲν γερμανικῶν τὰνκς εἰς ‘Αλβανίαν, σύμφωνοι μὲ ἐπιθυμίας ἐδῶ γερμανικῆς πρεβείας. ‘Απολύτως μάταιοι.—Διαβλέπω τὸ προπαγανδιστικὸν συμφέρον Γερμανῶν.—‘Ηθικόν μου ἀρκετὰ καλλίτερα.

9 Ἰανουαρίου, Πέμπτη — 74η ἡμέρα

Πρότασις ᩩντεν ἔλθη ἐδῶ Οὐέιβελ¹ πρὸς συνεννόησιν.—‘Εδέχθην. Μαυρούδης, Μελᾶς, νὰ ἔλθῃ μὲ πολιτικά. Εἴπα μὲ στολήν. ‘Εθύμωσα. Οὔτε αἰσθημα ἀξιοπρεπείας! Πολὺ φοβισμένοι.—Τίποτε νέον ἀπὸ Ρώμην — Ψέματα;—Οὔτε ἀπὸ Δούναβιν.—‘Ανακαλῶ Παπάγον, αὔριον ἔρχεται. Διὰ Οὐέιβελ.—Προχώρησις 2ου Σώματος. Ζον ἀδύνατον ἔνεκα ἐλλείψεως καμιδν.—Εύγενιος μοῦ κάνει ἐνέσεις Σεμπιόλ. Καὶ αἰσθάνομαι δυνάμωσι.

1. ‘Ο Σέρ Αρτσιμπαλντ Οὐέιβελ, ‘Αρχηγὸς τῶν Βρεττανικῶν Δυνάμεων Μέσης ‘Ανατολῆς.

10 Ἱανουαρίου, Παρασκευὴ — 75η ἡμέρα

Ἡ συνθηισμένη ζωή.—Παπάγος ἐπέστρεψε.—Νίκη Κλεισούρας.—⁷Ηταν ἀνάγκη.—Εἰδήσεις δτι ταχτοποιεῖται δέ φοδιασμός.

11 Ἱανουαρίου, Σάββατον — 76η ἡμέρα

Ἄποδ Βουλγαρίαν εἰδήσεις δχι εὐχάριστοι. Οὐδεμία ἐλπὶς δτι θ' ἀντισταθῆ εἰς Γερμανίαν. Γιουγκοσλαύτα σιωπᾶ. Τουρκία δὲν παραδέχεται δτι ὑπάρχει κίνδυνος καὶ ἀπουσιάζει.—Παπάγος προτείνει προβιβασμὸν ἀπότακτων.—Ἄγγλοι δὲν εἶναι πρόθυμοι νὰ μᾶς δώσουν πιστώσεις.—Ως καὶ μικρὸς Στρέττ φέρεται ως λέγουν δυσμενῶς εἰς τὸ μέτωπον.—Ἐκουράσθηκα.

12 Ἱανουαρίου, Κυριακὴ — 77η ἡμέρα

Ἡμέρα ἀπελπισίας. "Ολες οἱ εἰδήσεις διὰ τὴν στάσιν τῶν Βαλκανικῶν ἀπέναντι τῆς ἀπειλῆς τῆς Γερμανίας ἀπογοητευτικαῖ.—Λίγο λίγο μικρὰ πράγματα διορθώνονται. Κανένας κλονισμὸς μέσα μου — ἀλλὰ λύπη μου μεγάλη! "Ολα χάνονται — Θὰ πέσωμεν ἔως τὸν τελευταῖο.

Οὐέιβελ ἔρχεται Τρίτη—συγκατανεύει νὰ μὴ ἐπισκεφθῇ μέτωπο.—"Εφθασε νηοπομπὴ μὲ καμιὸν καὶ πολλὰ διλικά.—Εἴμαστε στὸ τέλος τῆς Ἑλλάδος;—"Αμυδρὲς ἐλπίδες.—Καὶ μέσα εἰς δλα αὐτὰ δέ Παπάγος καὶ τὸ περιβάλλον του ἐδημιούργησαν τὸ ἀποτακτικόν.

13 Ἱανουαρίου, Δευτέρα — 78η ἡμέρα

Καλλιτερεύει ἡ κατάστασις.—Πρῶτα λόγος Φίλωφ ἀπὸ τὴν νύκτα. Στὴν ἀρχὴ ἀλλαγμένος μέσον Vichy διὰ Νικολούδη, ἔπειτα νύκτα διὰ Πιπινέλη¹. "Επειτα πρωτὶ διὰ τῶν ἐφημερίδων. Μία κάποια ἔξασφάλισις.—"Επειτα Γιουγκοσλαύος: κάποια καθησύχασις.—"Επειτα Τοῦρκοι κάτι περισσότερον.—Γερμανοὶ ἐσταμάτησαν. Πρὸς τὸ παρόν.—"Ατύχημα Αγγλικοῦ στόλου πλησίον Μάλτας ἀπὸ Γερμανικὰ στούκας.—"Αφιξις νηοπομπῆς.—"Αφιξις Οὐέιβελ ἀπόγευμα καὶ πρώτη συνάντησις βράδυ. 'Εκθέτω κατάστασιν.

14 Ἱανουαρίου, Τρίτη — 79η ἡμέρα

Συνάντησις Οὐέιβελ. Πρωτὶ 10—μὲ Πάλαιρετ, Παπάγον καὶ λοιπούς. Μακρὰ ἐπισκόπησις καταστάσεως. Πραγματικῶς δὲν ἔχουν δυνάμεις. Εἶναι θαῦμα πῶς διετηρήθησαν καὶ ἐνίκησαν Ἀφρικήν. Οὔτε ἡμποροῦν νὰ βοηθήσουν ἐναντίον Γερμανῶν. Μόνον διλικὸν καὶ ἀεροπορίαν. Πίεσις Αγγλικὴ Γιουγκοσλαύταν καὶ ίδιως Τουρκίαν. Πρόγευμα εἰς κτίριον Ναυτικοῦ Όμιλου.—Βράδυ εἰδήσεις περίεργοι.

Ἄποδεδῶ εἰδήσεις γερμανικὰ διὰ ἀντικατασκοπείας μας περὶ ἐπικειμέ-

1. Ο. Π. Πιπινέλης, *Ιστορία τῆς Εξωτερικῆς Πολιτικῆς*, σελ. 341, ἔξιγγεῖ πῶς οἱ Ρῶσσοι συνεκράτησαν προσωρινὰ τοὺς Βουλγάρους καὶ τοὺς Γερμανούς. Ο λόγος τοῦ Φίλωφ ἦταν παραπλανητικός, παρέσυρε δὲ καὶ τὸν Αγγλικὸν τύπο σὲ «ἐνθουσιώδη σχόλια». (Βλ. Ἀχιλ. Κύρου: *Ἡ Ἑλλὰς ἔδωσε τὴν Νίκην*, σελ. 145).

νης εἰσβολῆς Γερμανίας. 'Απὸ Βουλγαρίαν ἀνακοινωθὲν καθησυχαστικὸν συνοδευόμενον ἀπὸ Γερμανικόν, ἀνταποκρινόμενα πρὸς προχθεσινὸν σοβιετικὸν Τάς².—"Ωστε συνδυασμός; Πραγματικῶς ἐπρόκειτο περὶ ἀποπείρας Γερμανικῆς εἰσόδου εἰς Βουλγαρίαν, ματαιωθείσης ἀπὸ Ρωσσίαν. 'Αλλὰ ἀπόπειρα ἡμπορεῖ νὰ ἐπαναληφθῇ.—Λουλοῦ ἔτοιμάζεται διὰ μέτωπον: 2αν Μεραρχίαν.

15 Ἱανουαρίου, Τετάρτη — 80η ἡμέρα

Τὰ νέα ἡσυχώτερα, ίδιως ἐκ Βουλγαρίας. Τουρκία ἀκόμη δὲν ἀπήντησε. Γιουγκοσλαύτα (κατὰ Πάλαιρετ) ζητεῖ νὰ μὴ γίνῃ πρόσκλησις εἰς Θεσσαλονίκην "Αγγλῶν.—Συνέντευξις πρωϊνὴ μὲ "Αγγλὸν ἀρχιστράτηγον καὶ συμβούλιον μὲ δλους. Κανονίζομεν τὰ τῶν ἐφοδιασμῶν. Ζήτημα Γερμανίας. Προτείνουν ἔνα σύνταγμα ἀντι-ἀρμα-ἀεροπορικὸν καὶ ἔνα λόχον τάνκς διὰ Θεσσαλονίκην. Δὲν ἔχουν τίποτα ἄλλο. 'Αποκρούομεν διὰ γνωστοὺς λόγους, λέγουν δτι Κυβέρνησίς των ἐπιμένει. Φρασεολογία 'Αρχιστρατήγου. Είσθε μὲ τὴν Κυβέρνησίν μας εἰς πλήρη ἀντίθεσιν γνωμῶν. Τὸ ἐπανέλαβε τρεῖς φορὲς κατὰ τὴν μακρὰν συζήτησιν — διμαλωτάτην — κατὰ τὴν διποίαν ὑπερίσχυσα. Διαβεβαιῶ δτι δὲν θὰ κάμωμεν ποτὲ χωριστὴν εἰρήνην καὶ δτι δὲν παλαιόμεν διὰ τὴν νίκην, ἀλλὰ διὰ τὴν τιμὴν καὶ μόνον. "Οτι θὰ προτιμήσωμεν νὰ καταστραφῶμεν.—Πάλαιρετ μοῦ ἔσφιξε τὸ χέρι. Οὐέιβελ μὲ συνεχάρη. Καὶ οἱ δύο συγκινημένοι.—"Εχει γοῦστο μὲ δλα αὐτὰ νὰ μὲ ξαναβγάλουν οἱ ἐν Λονδίνῳ γερμανόφιλοι! Γι' αὐτὸν καὶ ἀναθέτω Μανιαδάκην νὰ βολιδοσκοπήσῃ.—Μεσημέρι πρόγευμα εἰς Πάλαιρετ.—'Απόγευμα συνέχεια συμβουλίου μὲ ἀεροπόρους.—Συνομιλίαι εἰς "Τύπουργειον 'Εξωτερικῶν.—'Ετελειώσαμεν.—Βράδυ εἰς Στρατηγεῖον.

Κατάκοπος. "Εκαμα καθῆκον μου. Μοῦ ἔρχεται ἡ σκέψις. "Αραγε ἀνέφεραμεν ἔστω καὶ μικρὰν δύναμιν εἰς Θεσσαλονίκην δὲν θὰ παρεσύραμεν Βαλκανικούς; Δὲν θὰ παρεσύραμεν; Δὲν θὰ παρεσύραμεν διότι δλοι γνωρίζουν τὴν ἀδυναμίαν τῆς 'Αγγλίας!—"Αλλὰ ἡ τόλμη; Δὲν θὰ ἐπρεπε νὰ τολμήσωμεν; Φοβερὸν δίλημμα!—"Αλλὰ τί νὰ κάμω; Διότι οἱ Γερμανοί, καὶ νὰ ἡσυχάσουν τώρα, θὰ ξαναρχίσουν τὴν ἀνοίξι.—"Ας περιμένουμε. 'Εάν οἱ Αγγλοί εἰχαν διαθέσιμες ἔστω καὶ πέντε μεραρχίες μὲ ἀφθονα μηχανικὰ μέσα...—"Αλλὰ δὲν ἔχουν τίποτε².

16 Ἱανουαρίου, Πέμπτη — 81η ἡμέρα

Φθάνει ἀπάντησις Πρίγκηπος Παύλου. Θὰ ἐμποδίσῃ διάβασιν Γερμα-

1. Τὸ ἀνακοινωθὲν τοῦ Τάς τῆς 13. 1. 1941 «διέψευσε τὴν φήμη δτι δῆθεν ἡ Ρωσία εὑνοοῦσε τὴν κάθοδο τῶν Γερμανῶν στὴ Βουλγαρία». Η Βουλγαρικὴ κυβέρνησις ἔμποδισε τὴ δημοσίευσι του ἐπὶ δύο ἡμέρες (Π. Πιπινέλη, προμν. ἔργο, σελ. 341).

2. Στὸν 3ο τόμο τῶν 'Απομνημονευμάτων του δέ Τσώρτσιλ μᾶς πληροφορεῖ (ἐπιστολὴ του πρὸς τὸν Αρχηγὸν τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ 'Επιτελείου 'Ισμεϋ, 6 Ἱανουαρίου

νῶν, ἀλλὰ ἔὸν οἱ "Ἄγγλοι ἀποβιβασθοῦν Θεσσαλονίκην ἀποσύρει τὴν βεβαιώσιν ταύτην.—Ἐπέρασα ἡμέραν μελαγχολικωτάτην. Γιατὶ ἔτυχαν καὶ πολλὰ μικρὰ πράγματα.—Εἰς τὴν Κέρκυραν καυγᾶς Διασάκου—Δεσύλλα—Στρατιωτικοῦ Διοικητοῦ, καὶ ἄλλες ἀλλοῦ κακομοιριές. Καὶ στὸ τέλος Νανὰ ἄρρωστη ἀπὸ ἵλαρά, καὶ μὲ αὐτὸ χίλιες δυὸ ἀνησυχίες καὶ ἀνωμαλίες, καὶ κάνει Λουλοῦ νὰ πάη στὸ Μέτωπον;—Βαρειὰ μελαγχολία.

17 Ἱανουαρίου, Παρασκευὴ — 82α ἡμέρα

"Ἄγγλοι ἐπιμένουν νὰ ἔλθουν Θεσσαλονίκην μὲ μικρὰς δυνάμεις πυροβολικοῦ.—Κάμων τὸ σχέδιον τῆς διπλωματικῆς μου ἐνεργείας. Εἰς Παῦλον Γιουγκοσλαβίας διαβεβαιῶ ὅτι δὲν θὰ γίνη μέτωπον Θεσσαλονίκης ὑπὸ "Ἄγγλων, ἔκτὸς ἔὸν Γερμανοὶ διέλθωσι Δούναβιν καὶ εἰσέλθωσι Βουλγαρίαν. Εἰς "Ἄγγλους (Πάλαιρετ ἀρχὰς καὶ κατόπιν καὶ Χέϋγουντ) νὰ μὴ ἔλθωσι μὲ τὰς μικρὰς των δυνάμεις Θεσσαλονίκην, ἔκτὸς ἔὸν Γερμανοὶ διέλθωσι Δούναβιν.—Πιθανῶς νὰ σταματήσῃ τὸ πρᾶγμα.—Ἐργάσθηκα μέχρι βαθείας νυκτός.—Νανὰ καλλίτερα.

Διακοίνωσις τοῦ Ἑλληνος Πρωθυπουργοῦ I. Μεταξᾶ
πρὸς τὴν Βρετανικὴν Κυβέρνησιν

18 Ἱανουαρίου 1941

Εἶμεθα ἀποφασισμένοι νὰ ἀντιμετωπίσωμεν καθ' οἰονδήποτε τρόπον καὶ μὲ οἰστδήποτε θυσίας ἐνδεχούμενη γερμανικὴν ἐπίθεσιν, ἀλλ' οὐδόλως ἐπιθυμοῦμεν νὰ τὴν προκαλέσωμεν, ἔκτὸς ἔὸν ή Μεγάλῃ Βρετανίᾳ θὰ ἤδυνατο νὰ μᾶς παράσχῃ εἰς Μακεδονίαν τὴν ἀπαίτουμένην βοήθειαν. Ἐξεθέσαμεν διὰ μακρῶν εἰς τὸν στρατηγὸν Οὐέιβελ ποία θὰ ἐπερπετεῖ νὰ εἴναι καὶ ἔκτασις τῆς βοήθειας αὐτῆς. Ἡ προσφερούμενη βοήθεια (24 πυροβόλα ἐκστρατείας, 12 βαρέα πυροβόλα, περὶ τὰ 40 ἀντιαεροπορικὰ πυροβόλα, 24 ἀντιαρματικὰ πυροβόλα καὶ 65 ἀρματα μεσαῖα καὶ ἔλαφρδ) εἴναι ἀπολύτως ἀνεπαρκής, ἀσχέτως καὶ τῆς πλήρους ἀπουσίας δυνάμεων πεζικοῦ. Συνεπῶς, ἐνῶ ή μεταφορὰ τῆς δυνάμεως ταύτης εἰς Μακεδονίαν θὰ ἀπετέλει πρόκλησιν, ή δοποία θὰ ἐπέφερε τὴν ἀμεσον ἐπίθεσιν ἐναυτίον μας τῶν Γερμανῶν καὶ πιθανῶς καὶ τῶν Βουλγάρων, ή ἀνεπάρκεια τῆς δυνάμεως αὐτῆς θὰ καθίστα ἀσφαλῆ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἀντιστάσεως μας. Ἐπὶ πλέον, μᾶς ἔδηλωθη κατηγορηματικῶς διὰ ή Γιουγκοσλαβία, διατεθειμένη σήμερον νὰ ἀμυνθῇ κατὰ ἐνδεχούμενης διαβάσεως τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ διὰ τοῦ ἔδαφους της, θὰ ἀπέσυρε τὴν διαβεβαίωσιν ταύτην εἰς περίπτωσιν γερμανικῆς ἐπιθέσεως προκαλουμένης ὑπὸ τῆς ἀποστολῆς βρετανικῶν στρατευμάτων εἰς Μακεδονίαν. Διὰ τοὺς λόγους αὐτούς, προτιμῶμεν τὴν λύσιν τὴν δοποίαν

1941) διὰ τοὺς ἀρκοῦσαν πλέον 40 - 45.000 ἀνδρες γιὰ τὸ μέτωπον τῆς Κυρηναϊκῆς — ἐνῶ διέθεταν στὴν Ἀφρικὴ περὶ τοὺς 370.000 ἀνδρες (σελ. 6 - 7). Δικαιολογεῖ ἀπολύτως τὸν Μεταξᾶ ποὺ ἀρνήθηκε τὴν προσφερθεῖσα γελοία βοήθεια (σελ. 37). Τὴν ἴδια ἐποχὴ (31. 1. 41) δὲ Τσώρτσιλ ἐπρόσφερε στὸν Ἰσμέτ 10 σμήνη ἀεροπλάνων, ἐνῶ διμολογεῖ διὰ στὴν Ἀλλάδα, τέλη Ἱανουαρίου, ὑπῆρχαν ὅλα-ὅλα 4 σμήνη, καὶ τὸ Μάρτιο 7, «δηλαδὴ 80 ἀεροπλάνα ἐπιχειρήσεων» (σελ. 221). Ὁ Πρόεδρος Σμάτς τοὺς συμβούλευε, ἀπὸ τὶς 8 Ἱανουαρίου, νὰ σταματήσουν στὴν Ἀφρικὴ καὶ νὰ ρέξουν ὅλη τὴ δύναμι τους στὰ Βαλκάνια (σελ. 16).

ὑπεδείξαμεν κατὰ τὰς συνομιλίας μας μὲ τὸν στρατηγὸν Οὐέιβελ: νὰ μελετήσωμεν ἀπὸ κοινοῦ, ἡμεῖς δὲ οἱ "Ἐλληνες καὶ νὰ πραγματοποιήσωμεν τὰς ἀναγκαῖας προπαρασκευὰς πρὸς μεταφορὰν βρετανικῶν στρατευμάτων, κατὰ τρόπον μὴ ἐπισύροντα τὴν προσοχὴν τῶν Γερμανῶν, τοῦθ' ὅπερ εἴναι δυνατόν. Ἐξ ἄλλου, ή μεταφορὰ τῆς βρετανικῆς ταύτης δυνάμεως πρὸς τὴν Μακεδονίαν δὲν θὰ ἐλάμβανε χώραν παρὰ ἔὸν τὰ γερμανικὰ στρατεύματα, διαβαίνοντα τὸν Δούναβιν ή τὰ σύνορα τῆς Δοβρουτσᾶς, εἰσῆρχοντο εἰς Βουλγαρίαν. Ό κίνδυνος μιᾶς ἔχθρικῆς προελάσεως τόσον ταχείας ὥστε νὰ ματαιώσῃ τὴν ἀγγλικὴν βοήθειαν, θὰ ἤδυνατο νὰ ἀποφευχθῇ διὰ σοβαρᾶς καὶ ἐπιμελοῦς προπαρασκευῆς τῆς ἐκτελέσεως τῶν μεταφορῶν, ἐλλείψει τῆς δοποίας οὔτε δ στρατηγὸς Οὐέιβελ ήτο εἰς θέσιν νὰ γνωρίζῃ τὸν ἀπαίτουμενον χρόνον διὰ τὴν μεταφορὰν τῶν ἐν λόγῳ βρετανικῶν δυνάμεων εἰς Μακεδονίαν.

Εἶναι αὐτονόητον διὰ τὴν δράσην τῆς στρατηγικῆς ταύτης ἐφεδρείας καὶ τῶν μέσων μεταφορᾶς θὰ πρέπει νὰ εἴναι τοιάση ὥστε ή ἀποστολὴ τῶν ἐν λόγῳ δυνάμεων νὰ δύναται νὰ γίνη καθ' οἰανδήποτε στιγμήν. Αὗτη εἴναι, ἀλλως τε, καὶ ἡ ἔννοια τῆς στρατηγικῆς ἐφεδρείας. Πάντως θὰ ἔδει νὰ δργανωθῇ ισχυρὰ ἀεροπορικὴ δύναμις, ἄνευ τῆς δοποίας ή ἀπόβασης εἰς τοὺς μακεδονικοὺς λιμένας θὰ καθίστατο εἰς ἄκρων δυσχερής, ἀεροπορικὴ δύναμις τὴν δοποίαν δὲν διαθέτει ἐπὶ τοῦ παρόντος δ στρατάρχης τῆς ἀεροπορίας Λόγκμορ.

Εἶναι φανερὸν διὰ τὰ λεχθέντα δὲν θεραπεύουν τὴν ἀνεπάρκειαν τῆς ἐν λόγῳ δυνάμεως, τῆς ἀποσταλησομένης κατὰ τὴν προμηθείσαν στιγμήν. Διὰ τοῦτο, ἐπισύρομεν δλως ίδιασιέρως τὴν προσοχὴν τῆς Βρετανικῆς Κυβερνήσεως ἐπὶ τοῦ γεγονότος διὰ τὸ πρόβλημα τῆς Νοτιοανατολικῆς Εὐρώπης δὲν δύναται νὰ ἀντιμετωπισθῇ διὰ τῶν παρούσῶν εἰς Μέσην Ἀνατολὴν δυνάμεων. Ἡμεῖς θὰ πράξωμεν μέχρι τέλους τὸ καθῆκον μας. Εἰς τὴν Βρετανικὴν Κυβέρνησιν ἀπόκειται νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὰς ὑποδείξεις μας, ὑποδείξεις φίλων ἀφωσιωμένων καὶ πιστῶν¹.

* * *

IATRIKON ANAKOINΩΘΕΝ ΤΗΣ 29ης ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1941

Ο Πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἐνεφάνισε πρὸ δέκα ημερῶν, ἥτοι τὸ προπαρελθόν Σάββατον, φλεγμονὴν τοῦ φάρυγγος, ἥτις κατέληξεν εἰς ἀπόστημα παραμυγδαλικόν. Παρὰ τὴν ἔγκαιρον διάνοιξίν του ὡς καὶ τὴν μετεγχειρητικὴν κατάλληλον θεραπείαν, παρουσίασεν ἐν συνεχείᾳ τοξιναιμικὰ φαινόμενα καὶ ἐπιπλοκάς, ὡς γαστρορρραγίαν καὶ ούριαν, καὶ ἀπέθανε σήμερον, 6 π.μ.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 29η Ἱανουαρίου 1941

Οι θεράποντες ιατροί

Μ. Γερουλάνος	I. Χρύσικος
Β. Μπένστης	Γ. Καραγιαννόπουλος
Μ. Γεωργόπουλος	Δ. Κομηνός
Μ. Μακκᾶς	Ν. Λωράνδος
Ε. Φωκᾶς	Γ. Οίκονομίδης
Δ. Δημητριάδης	Ν. Γεωργόπουλος

1. Διαβιβάστηκε διὰ τοῦ Βρετανοῦ Πρεσβευτοῦ Μ. Πάλαιρετ.

‘Ο θάνατος εἶναι ἡ κοινὴ μοῖρα ὅλων μας.

’Αλλὰ τὸ κοινὸν καθῆκον ὅλων μας εἶναι νὰ
μὴ θεωροῦμεν τὸν θάνατον παρὰ ὡς θλιβερὸν
ἐπεισόδιον τῆς συνολικῆς ζωῆς, ἡ δὲ συνολικὴ
ζωὴ δι’ ἡμᾶς εἶναι ἡ ζωὴ τῆς ‘Ελλάδος.

(’Απὸ τὸν ἐπικήδειο ποὺ ἔξεφώνησε ὁ Ι. Μεταξᾶς
κατὰ τὸν θάνατο τοῦ Πρωθυπουργοῦ Κωνσταντίνου
Δεμερτζῆ, τὴν 14 Ἀπριλίου 1936.)

(‘Η σημαία τῆς Μεραρχίας ’Ηπείρου.)